

Slavko Krajnc

Inkulturacija druge osnovne izdaje rimskega poročnega obrednika¹

Povzetek: Obhajanje cerkvene poroke je »dogodek« in dejanje, ki je usmerjeno na posvetitev zakoncev ter na oblikovanje Cerkve in bogoslužja, ki zahteva dejavno sodelovanje vseh, ki prisostvujejo obredu. Razprava je sad inkulturacijskih posegov v Rimski poročni obred, s katerimi smo dali novemu rimskemu poročnemu obredniku pečat slovenske duše, kulture in običajev. Ob teološko-liturgični razlagi in ovrednotenju novih obrednih sestavin, kot so kratki nagovori in molitve, obred spomina svetega krsta in litanij svetnikov, obred blagoslova in prižiganja poročne sveče, obred poroke vpricho laika, blagoslov »šentjanževega vina« in v dodatku obred zaroke ter obred obhajanja obletnic poroke, so v razpravi nakazane tudi nadaljnje možnosti prilagoditev. Skratka, novi Rimski poročni obrednik, ki je že v izvorniku bogatejši od predhodnega, bodisi v predhodnih navodilih kot tudi obrednih besedilih, je postal s slovenskimi običaji »slovenski obrednik«, ki bo bogatil našo kulturo in jo širil povsod, kjer ga bomo uporabljali.

Ključne besede: inkulturacija bogoslužja, obredniki in obredi, poroka, zakrament svetega zakona, zaroka, obletnice porok.

Summary: ***Inculturation of the Second Basic Edition of the Roman Ritual of Marriage***

The celebration of church marriage is an »event« and an act directed towards the consecration of the married couple and the creation of a liturgy requiring an active cooperation of everybody present. The treatise describes the inculturation interventions in the Roman Ritual of Marriage, which have given the Roman Ritual a seal of Slovenian soul, culture and customs. It gives a theological-liturgical explanation and evaluation of the new ritual components such as short addresses and prayers, the remembrance of baptism, the Litany of the Saints, the blessing and lighting of the wedding candle, the marriage ritual before a lay person, the blessing of the »wine of St. John« and, in the appendix, an engagement ritual and the celebration of wedding anniversaries. The treatise also points to further possibilities of adapting. Thus, the new Roman Ritual of Marriage, which is richer than the preceding one in its preliminary instructions as well as in its ritual texts, has become, by the introduction of Slovenian customs, a »Slovenian ritual« that will enrich Slovenian culture and spread it to all places where it will be used.

Key words: inculturation of liturgy, rituals and rites, marriage, the sacrament of the holy matrimony, engagement, wedding anniversaries.

Obhajanje cerkvene poroke je »dogodek« in dejanje, ki je usmerjeno na posvetitev zakoncev, oblikovanje Cerkve in doživetje Boga v bogoslužju.

---

¹ Članek je sad raziskovalnega dela v sklopu aplikativnega raziskovalnega projekta z naslovom: *Analiza slovenskih pokoncilskih obrednikov in priprava novih št. L6-6057-0170*, ki ga je financiral MŠZŠ, Trg OF 13, Ljubljana. Šifra voditelja 18871.

Zato zahteva dejavno sodelovanje vseh, ki prisostvujejo obredu. To ni dialog med duhovnikom in novoporočencema ali med duhovnikom in organistom, ampak skupno slovesno liturgično obhajanje. Cerkevna poroka ne more biti zgolj neka ceremonija, ki dobi svojo juridično barvo ali sad socioloških in kulturnih vplivov, niti obred didaktično-pedagoškega ali katehetskega značaja. Obhajanje svetega zakona pomeni integriranje skrivnosti v kultno dejanje, hkrati pa tudi integriranje našega življenja v kultno dejanje s pomočjo skrivnosti.

Liturgično obhajanje poroke je predvsem »epifanija« Boga, predstavitev zaveze med Kristusom in Cerkvijo ter razodetje Božjih milosti z namenom, da podeli obhajancem zakramenta nadnaravno življenje. Zato je velikega pomena tako daljna kot bližnja priprava na poroko, še posebej pa samo obhajanje zakramenta.

Leta 1969 je izšla prva osnovna izdaja poročnega obreda »Ordo celebrandi Matrimonium«, ki je bila prevedena v slovenščino leta 1970 in prilagojena z majhnimi slovenskimi posebnostmi. Po enaindvajsetih letih, to je 19. marca 1990, pa je izšla druga osnovna izdaja ali »*Editio typica altera*«, ki se od prve razlikuje tako po vsebinskih kot tudi obrednih sestavinah. Tako prva kot druga izdaja latinskega izvornika želi biti le podlaga ali model za lasten obred določene pokrajine ali naroda (prim. B 77). Te možnosti smo se držali tudi mi in tako obogatili latinski izvornik s slovenskimi običaji. S tem smo dobili slovensko izdajo poročnega obrednika, ki ga je Slovenska škofovska konferenca predložila Kongregaciji za bogoslužje dne 6. decembra 2004 in ga je le-ta potrdila dne 17. junija 2005.² S tem dnem je novi obrednik nadomestil prejšnjega na dokončen in obvezujoč način.

Ne gre le za prevod Rimskega obrednika, ampak za obrednik, ki je v veliki meri prilagojen slovenskim razmeram. Z vidika inkulturacije smo se namreč držali vodila, da je treba dati obredniku pečat slovenske duše, kulture in običajev. Zato se slovenska izdaja, na primer za razliko od hrvaške, razlikuje po mnogih novih sestavinah in običajih, kot bomo videli v razpravi, ki sledi.

1. Liturgični poudarki v predhodnih navodilih

Nova predhodna navodila so za razliko od prejšnjih veliko bolj obsežna. Medtem ko so prejšnja vsebovala le 18 točk, jih imajo nova 44. V njih je podan nauk zakramenta svetega zakona, upoštevajoč pastoralne zahteve in zakonitosti liturgičnega obhajanja. Razdeljena so na 4 poglavja, ki obravnavajo obhajanje zakramenta svetega zakona s teološkega, duhovnega, pastoralnega in liturgičnega vidika.

---

² Prim. pismo Kongregacije za bogoslužje in disciplino zakramentov, Prot. N. 2462/03/L z dne 17. junija 2005, v: *Rimski obrednik. Sveti zakon. Poročni obred*, Ljubljana 2005, str. 5.

Prvo poglavje govori o pomembnosti in dostojanstvenosti zakramenta svetega zakona. V enajstih točkah nam na podlagi konstitucije o Cerkvi v sedanjem svetu *Gaudium et spes* in apostolskega pisma o družini *Familiaris consortio* papeža Janeza Pavla II. predstavi teološke in svetopisemske osnove poroke s poudarkom na zakramentalnem in epikletičnem značaju obhajanja. Prav slednji je v novem obredu povsem nov.

Drugo poglavje, ki nosi naslov *Dolžnosti in službe*, je prav tako novo in ima pravni značaj. V šestnajstih točkah (12-27) spregovori o nujni pripravi na zakon (priložnost nove evangelizacije), o pogojih za sklenitev krščanskega zakona, o posebnih primerih, ko je eden od zaročencev katoličan, drugi nekatoličan, katehumen ali nekristjan, o voditelju bogoslužja in o kraju poroke. V zvezi s tem citira ZCP kan. 1115, ki pravi, da naj se poroke obhajajo v župniji, kjer ima vsaj en zaročenec domovališče.³

Tretje poglavje nam najprej v petih točkah (28-32) spregovori o bližnji pripravi na obhajanje poroke s poudarkom, naj bo poroka ob udeležbi župnijskega občestva, med mašo in če je mogoče, z več zaročenci hkrati. Da je občestveni vidik zelo pomemben, razodeva tudi navodilo, da se lahko obhaja poroka tudi med nedeljskim bogoslužjem. Ob tem je pomembno tudi to, da naj župnik izbere svetopisemska besedila skupaj z zaročenci in ne po svoji zamisli. Isto velja tudi za obliko medsebojne privolitve, obrazec za blagoslov prstanov in blagoslov novoporočencev, namene prošelj vernikov in pesmi. Glede pesmi posebej poudarja, naj izražajo vero Cerkve, to pomeni, da ne moremo izbirati pesmi kar tako, kot na primer popevke Dan ljubezni ali kaj podobnega, ampak le tiste »svete pesmi«, ki povzdigujejo srca k Bogu. Navodilo pa tudi ne opusti pomembnega opozorila, da je treba upoštevati pomen psalmov z odpevom, ki jih ni dovoljeno opustiti. Po teh poudarkih o pripravi na poročno slavje sledi v šestih točkah (33-38) opisan obred poroke med mašo in obred poroke brez maše. Omenjen je tudi obred poroke med katoličanom in krščenim nekatoličanom ter obred poroke med katoličanom in katehumenom ali nekristjanom, ko je treba upoštevati različice, ki so predvidene za te primere.

Četrto poglavje, ki nosi naslov *Prilagoditve, za katere poskrbijo Škofovske konference*, povzema prejšnja predhodna navodila in pokaže na to, kar izhaja iz rimskega obreda in kaj je značilno za lastni pokrajinski ali narodni obred. Edini pogoj, ki se zahteva za lastni obred, je navzočnost voditelja obreda, ki vpraša in sprejme privolitev zaročencev ter jim podeli poročni blagoslov. Vse ostalo lahko škofovska konferenca prilagodi. Ob tem

³ Danes se pogosto pojavlja želja obhajati poroko v naravi, na ladji ali na domu. O tem je rečeno v Zakoniku cerkvenega prava naslednje: »Zakon med katoličanoma ali med katoličanom in krščenim nekatoličanom naj se sklene v župnijski cerkvi; v drugi cerkvi ali kapeli ga je mogoče skleniti z dovoljenjem krajevnega ordinarija ali župnika. Poroko na drugem primernem kraju lahko dovoli krajevni ordinarij. Poroka med katoličanom in nekrščenim je lahko v cerkvi ali na drugem primernem kraju« (ZCP kan. 1118).

je rečeno, da mora lastni obrednik imeti tudi na začetku *Predhodna navodila*, ki jim je mogoče dodati še opise prilagoditev. Tega smo se tudi mi držali in dodali naslednje točke:

44 a. Od binkošti naprej je Sveti Duh tisti, ki po zakramentalnih znamenjih svoje Cerkve uresničuje posvečenje. Ker gre tudi pri zakramentu svetega zakona za posvetitev novoporočencev za določeno službo, lahko voditelj bogoslužja po vprašanjih pred privolitvijo moli litanije svetnikov.

44 b. Ker je sveti krst temelj krščanskega življenja in vrata, ki odpro dostop k drugim zakramentom, lahko voditelj bogoslužja, če se zdi primerno, po križu in pozdravu povabi navzoče k obredu spomina na krst. To lahko stori v primeru poroke z mašo, kot tudi poroke brez maše.

44 c. Sveča ima v bogoslužju globok pomen, saj predstavlja Kristusa, ki je rekel: »Jaz sem luč sveta!« Z zakramentom svetega zakona se krščanska zakonca na poseben način združita s Kristusom in postaneta eno. V znamenje te povezanosti in skupnega darovanja v ljubezni lahko novoporočenca po »prošnji po obhajilu« prineseta na oltar poročno svečo. Po tem ko jo duhovnik blagoslovi, jo novoporočenca prižgeta ob velikonočni sveči ali oltarnih svečah in postavita na oltar.

44 č. Po prastarem izročilu lahko duhovnik (če se zdi primerno) po »prošnji po obhajilu« in blagoslovu sveče blagoslovi poročno oziroma »šentjanževo vino« in kliče Božjega blagoslova na svate, ki bodo to vino pili, da bodo deležni dušnega in telesnega zdravja in brez konca slavili Boga, delivca vseh milosti.

Iz navedenega je razvidno, da pri novem poročnem obredniku ne gre za nov obred, ampak le za dopolnitev rimskega obreda s slovenskimi običaji, ki imajo nekateri že stoletno tradicijo, drugi pa so sad novejših pastoralnih zahtev.

2. Notranji ustroj poročnega obrednika

Druga izdaja poročnega obrednika se razlikuje od prve po večjem teološkem poudarku bodisi v navodilih kot tudi v liturgičnih besedilih. Velik poudarek je bil dan že sami strukturi, naslovom in podnaslovom, ki dajejo obredu večjo jasnost in preglednost. Tudi sama navadila so jasnejša, na primer način pristopa k oltarju, izbira maše in svetopisemskih odlomkov. Novi obrednik se razlikuje tudi po novem obredu poroke vpričo laika⁴ in po raznih obredih, ki so v dodatku obrednika.

---

⁴ Četudi v Sloveniji ne moremo predvideti takšne pastoralne potrebe, smo obred vstavili v obrednik in to zaradi celovitosti samega obrednika, medtem ko se Italijanski škofovski konferenci ni zdelo umestno vstaviti obreda poroke v pričo laika v obrednik *Rito del Matrimonio*, Roma 2004.

2.1 Poroka z mašo

Ker so vsi zakramenti povezani s Kristusovo velikonočno skrivnostjo, Cerkev postavlja obred poroke med mašo za prvo in osnovno obliko poročnega slavlja. To odločno poudarja že Konstitucija o bogoslužju, ki pravi: »Poroka naj se redno obhaja med mašo po prebranem evangeliju in pridigi, pred »prošnjami vernikov za vse potrebe« (B 78). Seveda to ne pomeni, da je poroka brez maše manj vredna ali »skrajšana oblika« obhajanja, saj je tudi ta vključena v besedno bogoslužje in s tem postavljena v širše dojetanje zgodovine odrešenja. Edini razlog za obhajanje poroke brez maše je lahko pastoralni, to je upoštevanje različnih okoliščin glede vere novoporočencev in skupnosti, na primer, če se novoporočenca odločita, da ne bosta prejela zakramenta svete spovedi in obhajila ter podobno.

2.1.1 Začetni obredi

Z obredom sprejema zaročencev pri cerkvenih vratih in s spremljanjem do oltarja voditelj bogoslužja skupaj s spremstvom ministrantov počasti novoporočenca in jima pokaže, da je zakrament svetega zakona velik Božji dar, ki ga Bog daje Cerkvi, da ga zelo ceni in da ga je treba obhajati z veliko pobožnostjo. Nekateri duhovniki ne vidijo vrednosti v tem sprejemu in čakajo zaročence kar pri oltarju, drugi pa gredo k cerkvenim vratom kar sami, brez spremstva strežnikov.

Navodilo pravi, da naj »duhovnik sprejme zaročenca in ju prijazno pozdravi ter pove, da se Cerkev skupno z njima veseli« (PO 45). Da bi duhovnik slovesno sprejemal novoporočence in ne imel težav pri tem pozdravu, se nam je zdelo umestno, da vstavimo v obrednik primer pozdrava, četudi ga ni v Rimskem obredniku. Ta se glasi takole:

Draga zaročenca I. in I.

V imenu vsega župnijskega občestva vaju prisrčno pozdravljam na pragu svetišča naše župnijske cerkve. Kakor je nekoč Bog z zavezo ljubezni in zvestobe prišel svojemu ljudstvu naproti, tako prihaja Kristus tudi vama naproti z zakramentom svetega zakona. Zato bodita zmeraj priči Božje ljubezni v današnjem svetu. Naj bo naš slovesni pristop k oltarju znamenje veselja in naše vere v Božjo navzočnost.

Vsekakor je pomembno, da so svatje zbrani v cerkvi in ne zunaj. Namreč vloga občestva je, da sprejme novoporočenca in ne, da jima sledi po njunem vstopu k oltarju. Navodila svetujejo, naj spremlja vstop zaročencev v cerkev vstopna pesem.

Ker bi lahko duhovnik spregledal navodilo, da se začne obred s križem in pozdravom, smo vstavili iz Rimskega misala na začetek obreda besede križa in pozdrava. Nato nam novi obred, za razliko od prejšnjega, ponuja

dva kratka nagovora, naslovljena na zbrano občestvo, s katerima duhovnik uvede navzoče v bogoslužje. Prvi nagovor je naslovljen na vse občestvo:

Dragi bratje in sestre, polni veselja smo prišli v Gospodovo hišo. Spremljamo I. in I. na dan, ko nameravata ustanoviti svojo družino. Zanju je ta trenutek posebnega pomena. Zato jima kot prijatelji stojmo ob strani s čutečim srcem in bratsko molitvijo. Besedi, ki nam jo Bog danes govori, skupaj z njima pozorno prisluhnimo. Nato s sveto Cerkvijo, po našem Gospodu Jezusu Kristusu Boga Očeta ponižno prosimo, naj ta svoja služabnika, ki se hočeta poročiti, dobrotljivo sprejme, blagoslovi in za vedno združi v eno.

Drugi nagovor je naslovljen na zaročenca in je prošnja k Bogu za zaročenca:

I. in I., Cerkev se veseli z vama, in vaju skupaj s starši, sorodniki in prijatelji velikodušno sprejema na dan, ko hočeta vpričo Boga, našega Očeta, ustanoviti skupnost za vse življenje. Gospod naj vaju usliši na dan vajinega veselja. Pošlje naj vama pomoč iz nebes in naj vaju varuje. Podeli naj vama, kar si želita in spolni naj vse vajine prošnje.

V latinskem izvorniku poročnega obrednika je v navodilu rečeno, da se na začetku poročne maše skupno kesanje izpusti. Ker pa že sam Rimski misal predvidi namesto skupnega kesanja za nedelje spomin na krst, in sicer z blagoslovom vode in kropljenjem zbranega občestva, smo po zgledu italijanskih prilagoditev poročnega obrednika⁵ oblikovali kratek obred spomina svetega krsta, ki je dan na izbiro in se lahko vključi v mašo po duhovnikovih pozdravnih besedah, predvsem pa v poročni obred brez maše, kjer je vključen pod št. 88a. Če ga opustimo, sledi duhovnikovim pozdravnim besedam Glavna prošnja ali še prej Slava, če je nedelja ali praznik.⁶ Gre za obred, ki povezuje zakrament svetega zakona z zakramentom svetega krsta kot temeljem krščanskega življenja in služenja. Namen obreda je krepitev krstne zavesti. Zgodovinsko gledano pa najdemo temelje za omenjen obred spomina na krst že v predkoncilskem poročnem obredu, ki je vseboval obred kropljenja zaročencev na cerkvenem pragu.

2.1.2 Besedno bogoslužje

Peto poglavje novega obrednika ustreza četrtemu poglavju prejšnjega obrednika in prinaša svetopisemske odlomke, ki jih je v novem obredniku nekoliko več. Ob primerjanju z italijanskim obrednikom se mi zdi velika škoda, da nismo vključili v novo izdajo več svetopisemskih odlomkov in tako vključili poroko v širši okvir zgodovine odrešenja, kot so to storili Italijani.⁷

⁵ Prim. Conferenza Episcopale Italiana, *Rito del Matrimonio*, Roma 2004, št. 51-57.

⁶ Podobno kot besede križa in pozdrava smo tudi tukaj vstavili opozorilo na Slavo in Glavno prošnjo, četudi tega ni omenjenega v latinskem izvorniku.

⁷ Če primerjamo novo izdajo obrednika s prejšnjo, vidimo, da je bilo vključenih le malo novih svetopisemskih odlomkov: v obrednik iz leta 1969 je bilo odlomkov iz Stare zaveze

Navodilo pravi, da so lahko trije svetopisemski odlomki, od katerih naj bo vsaj eden tak, ki izrecno govori o svetem zakonu. Ti odlomki so označeni z zvezdico in jih je 7 iz Stare zaveze, 2 iz Nove zaveze in 3 iz evangelijev.⁸ Na žalost so označene z zvezdico le številke na začetku vseh odlomkov, tako da jih bodo morali duhovniki sami označiti v obredniku pred samim besedilom. Glede besednega bogoslužja prinaša obrednik novost, da vključi v sam potek obreda vse komponente besednega bogoslužja. Nevarno je, da bi duhovniki brez priprave zmeraj izbirali le predložene odlomke.

Slovesnost in pomembnost Božje besede lahko povzdigne že samo sodelovanje zaročencev pri branju berila ali psalma. Toda glede tega so liturgiki različnega mnenja. Nekateri pravijo, da se ob tem dogodku oznanja Božja beseda predvsem novoporočencema, ki sta jo izbrala skupaj z duhovnikom za moto svojega skupnega življenja, drugi pa, kar se mi zdi pravilneje, menijo, da je sodelovanje zaročencev pri branju Božje besede njuno zgovornejše sporočilo zbranemu občestvu in da je zato prav, da ustaljeni bralci prepustijo to službo njima, ali vsaj enemu izmed njiju, saj je to bogoslužje namenjeno prav njima. Lahko pa se ta služba prepusti njunim sorodnikom.⁹

Da bi duhovniki ne uporabljali tematskih pridig brez navezanosti na prebrano svetopisemske odlomke, razlaga navodilo, da naj »po evangeliju duhovnik v homiliji na podlagi svetega besedila razlaga skrivnost krščanskega zakona, vzvišenost zakonske ljubezni, milost zakramenta in naloge zakoncev. Pri tem naj upošteva različne razmere navzočih ljudi.«¹⁰ Navodilo želi tudi opozoriti, naj ne bo homilija samo prijetno govoričenje o ljubezni, polno maziljenih fraz, ampak naj ima izhodišče v razodeti Božji besedi.

8, v novem jih je 9; iz Nove zaveze 10 odlomkov, v novem jih je 14; psalmov z odpevi po berilu je bilo 7, v novem enako; aleluja in vrstica pred evangelijem 4, v novem enako; Evangelijev 10, v novem enako. To pomeni, da je bilo v prvi izdaji obrednika 39 odlomkov, v novi izdaji pa jih je 44. Če to primerjamo z italijanskim obrednikom, vidimo, da so Italijani podvojili svetopisemske odlomke, saj se nahaja v njihovi novi izdaji poročnega obrednika *Rito del Matrimonio*, kar 107 svetopisemskih besedil.

⁸ 1 Mz 1, 26-28.31a – Bog je ustvaril moža in ženo; 1 Mz 2, 18-24 – Žena ima z možem isto naravo; 1 Mz 24, 48-51. 58-67 – poroka Izaka in Rebeke; Tob 7, 6-14 – poroka Tobija in Sare; Tob 8, 4b-8 – molitev novoporočencev; Prg 31, 10-13. 19-20. 30-31 – vrednost vsakdanjega dela; Sir 26, 1-4. 16-21 – žena razveseljuje domačo hišo; Ef 5, 2a. 21-33 – skrivnost krščanskega zakona; 1 Pt 3, 1-9 – sloga in mir v krščanski družini; Mt 19, 3-6 – kar je Bog združil, tega naj človek ne loči; Mt 22, 35-40.

⁹ Adolf Adam pravi, da mora berila pred evangelijem brati kak član svatbene družbe in ne zaročenca (A. Adam, *Smisel in podoba zakramentov*, Celje 1979, 162). Nasprotnega mnenja pa je na primer Luigi della Torre, ki sicer poudarja, da mora biti bralec dobro pripravljen, vendar izmed bralcev ne smemo izključiti samih zaročencev, za katere se obhaja bogoslužje (L. d. Torre, *Il Matrimonio rito e catechesi*, Milano 1990, 81).

¹⁰ Prim. *Poročni obrednik* št. 57. Navodilo ni nobena novost, saj se nahaja že v prejšnjem obredniku pod št. 22. V italijanskem obredniku sledi po prebranem evangeliju zanimiva opomba, v kateri je rečeno, da lahko duhovnik ali diakon, potem ko je prebral

Poročna homilija mora biti oznanjevanje skrivnostne zaveze med Bogom in človekom. In krščanski zakonci so poklicani, da jo uresničijo.

2.1.3 Poročni obred

Poročni obred se začne z ustaljenim kratkim nagovorom zaročencema oziroma z uvodom v vprašanja o svobodi, zvestobi ter sprejetju in vzgoji otrok. Uvod v ta vprašanja, prevzet iz prejšnje izdaje obrednika, govori o ljubezni, ki je že med novoporočencema in jo bo Bog vpričo služabnika Cerkve in njenega občestva s svetim pečatom potrdil. Nato ju spomni na posvetitev, ki sta je bila deležna že pri krstu in ki jo bosta sedaj še obogatila z zakramentom svetega zakona.

Kot prejšnja, tako tudi nova izdaja obrednika ne prinaša odgovora zaročencev na zastavljena vprašanja, četudi je v navodilu rečeno, da naj vsak osebno nanje odgovori. Zdi se mi škoda, da smo to prezrli, saj bi tudi ti odgovori dali obredu večjo jasnost.¹¹

Potem ko zaročenca obljubita pred občestvom, da si bosta prizadevala za zvestobo in sprejem ter vzgojo otrok in da svobodno sklepata zakon, sledijo litanije svetnikov, ki jih duhovnik moli in s tem nakaže, da je obhajanje zakramenta svetega zakona, podobno kot pri krstu, zakramentu svetega reda in pri polaganju zaobljub, posvetitev. Gre za povabilo svetnikov na slovesnost obhajanja svetega zakona in prošnjo, naj posredujejo pri Bogu za milosti, ki sta jih novoporočenca posebej potrebna. So zelo kratke in omenjajo svetnike, ki so vezani na slovensko cerkveno pokrajino. Posebej važno je, da omenimo zavetnika ženina in neveste ter cerkve in župnije poročnega slavja. So tipična molitev rimskega liturgičnega izročila in poudarjajo eklesiološki značaj obhajanja. »Novoporočenca nista osamljena popotnika, ampak člana skupnosti - Cerkve, ki ima svoje korenine v času in ki bo našla svojo polno zrelost v večnosti.«¹²

Glede na slovensko liturgično tradicijo litanije niso nekaj novega v poročnem obredu, saj jih najdemo že v Slomškovem poročnem obredniku *Mnemosynon slavicum*.¹³ Za razliko od italijanskega novega obrednika, ki združi litanije s prošnjami vernikov in so zato na koncu poročnega obreda, smo jih mi postavili pred privolitev, podobno kot Slomšek. Na tak način so

---

evangelij in poljubil evangelijsko knjigo, nese omenjeno knjigo tudi novoporočencema, da tudi onadva izkažeta čast Kristusu, ki nam je govoril s svojo besedo, s tem da knjigo poljubita (prim. *Rito del Matrimonio, n. d.*, str. 38 oziroma št. 63).

¹¹ V italijanski poročni obrednik so ne le vstavili ustrezne odgovore, ampak so dodali tudi novo formulo v obliki izjave, da sta novoporočenca prišla k sklenitvi svetega zakona svobodno in z obljubo sprejeti otroke in jih vzgajati v nauku Kristusa in Cerkve (prim. *Rito del Matrimonio, n. d.*, št. 69).

¹² M. Barba, *Il rito del Matrimonio. Tra Editio typica altera e Nuova edizione Italiana*, v: RL 91/6 (2004), 982.

¹³ A. M. Slomšek, *Mnemosynon slavicum*, Celovec 1840, 40-41.

litanije, vrh tega da so »*oratio fidelium*«, v vlogi epikleze za posvetitev zakoncev. Duhovnik jih sklene s preprosto sklepno prošnjo k nebeškemu Očetu za milost življenja v Bogu.

Epikletični in posvetilni značaj, ki ga razodevajo litanije, je izpostavljen že v okrožnici papeža Pija XI. v *Casti connubii*, kjer je rečeno, da »naj se zakonci nenehno zavedajo, da so za službe in dostojanstvo svojega stanu na poseben način posvečeni in utrjeni z zakramentom, katerega moč je učinkovita; in čeprav ne vtisne neizbrisnega znamenja, ostane za večno.«¹⁴ Četudi so s teološkega in liturgičnega vidika litanije pomembni del poročnega obreda, niso obvezne, ampak duhovniku dane na izbiro.

Središčni del poročnega obreda je izjava privolitve, ki je nespremenjena glede na prejšnjo izdajo obrednika.¹⁵ Njena posebna teološka in pastoralna vrednost se kaže v njeni religiozni nevtralnosti. Novoporočenca se sprejemata in se zavezujeta kot takšna, kot moški in ženska, torej brez direktnega sklicevanja na krščansko vero. Da pa je to dejanje sprejeto in doživeto kot dejanje vere, je razvidno iz celotnega konteksta obhajanja, kot tudi iz vloge duhovnika in njegovih besed. Vloga duhovnika sicer ni konstitutivnega značaja za zakrament, ampak je postavitveni element privolitev zaročencev.

Novi obred prinaša ob dosedanjih besedah sprejema privolitve še novo besedilo s svetopisemsko razlago svetega zakona, saj pravi: »Bog Abrahamov, Bog Izakov in Bog Jakobov, Bog, ki je v raju združil Adama in Evo, naj to vajino privolitev, ki sta jo izrazila vpričo Cerkve, v Kristusu potrdi in blagoslovi. Kar je Bog združil, tega naj človek ne loči.«

Nobeno izmed besedil sprejema privolitve ne predvideva vzklika amen, kot je bilo doslej, pač pa sledi novi vzklik »Slavimo Gospoda«, ki mu ljudstvo odgovori z besedami »Bogu hvala« in ki ga lahko zamenjamo s kakšnim drugim vzklikom. Kot primer smo navedli vzklik »Bogu čast in hvala vekomaj«. Vzklik »Slavimo Gospoda« z odgovorom ljudstva je vzklik veselja in zahvale Bogu za dar zakramenta svetega zakona. Ker pa ima ta vzklik tudi značaj sklepa bogoslužja, bi bil primernejši, če bi ga postavili pred prošnje vernikov oziroma na mesto po izročitvi prstanov.¹⁶

Ohranili smo dosedanjo liturgično kretnjo ovijanja sklenjenih rok novoporočencev s štolo, ki izvira iz salzburške in oglejske tradicije, kamor je nekoč spadalo slovensko ozemlje.¹⁷ Omenjena kretnja popestri slovesnost in ji daje ton resnosti in odgovornosti. Pri tem je treba paziti, da sta no-

¹⁴ »*Meminerint assidue, se ad sui status officia et dignitatem peculiari veluti consecratos et roboratos esse Sacramento, cuius efficax virtus, quamquam characterem non imprimit, perpetuo tamen perseverat.*« Pij XI., *Casti connubii*, v: AAS 22 (1930), 583; prim. GS 48).

¹⁵ Kot v latinski tako smo tudi v slovenski izdaji ohranili možnost privolitve s postavljanjem vprašanj novoporočencema, hkrati pa smo v navodilu ohranili besede, da jih lahko voditelj tudi vika (prim. št. 63). Italijanska izdaja novega obrednika pa prinaša še eno novo varianto privolitve v obliki vprašanj (prim. *Rito del Matrimonio*, n. d., št. 73, str. 44).

¹⁶ Prim. *Rito del Matrimonio*, n. d., št. 80, str. 48.

voporočenca obrnjena drug proti drugemu in ne k duhovniku, da lahko občestvo to znamenje tudi vidi. K temu nas spodbuja tudi navodilo, ki pravi, da je treba poskrbeti, »da bodo mogli verniki z gledanjem in s srcem pravilno sodelovati in da bodo dobro videli in slišali« (RMu 311).

Novi latinski obred ne prinaša novosti glede blagoslovnih molitev prstanov. Ker je bila v prejšnji slovenski izdaji le ena, in to najkrajša, blagoslovna molitev prstanov v samem obredu, medtem ko sta bile ostali dve na koncu obrednika in so jih zato duhovniki le redko uporabljali, smo sedaj prenesli še eno blagoslovno molitev v sam obred, da bo lahko duhovnik izbral zdaj eno, zdaj drugo molitev.¹⁸ Je pa pomenljivo, da so besede, ki spremljajo izročitev prstanov, obogatene z besedami »V imenu Očeta in Sina in Svetega Duha.«¹⁹ Tako je Cerkev z novim dodatkom naredila že tretji korak k obogatitvi besed, ki spremljajo izročitev prstanov. Namreč, pred koncilom je duhovnik izročil prstana in povabil novoporočenca z besedami: »Vzemita prstana, ki naj vaju spominjata zvestobe«. Nato sta vlogo izročitve prstanov drug drugemu prevzela novoporočenca sama in si jih izročila z besedami topline ter pristne človeške predanosti in ljubezni: »Sprejmi ta prstan v znamenje moje ljubezni in zvestobe«. V novem obredu pa so te besede dobile teološki poudarek, saj so jim dodane besede: V imenu Očeta in Sina in Svetega Duha.«²⁰

Novi obrednik daje možnost, da po izročitvi prstanov zbrano občestvo zapoje primerno pesem, s katero občestvo pritrdi pomembnemu dejanju novoporočencev. Nato so prošnje vernikov, vendar le v primeru, če duhovnik po vprašanjih pred privolitvijo ni molil litanij svetnikov.²¹ V prejšnji slovenski izdaji je lahko sledil blagoslov »šentjanževega vina«. Ker pa so duhovniki večkrat puščali blagoslovljeno vino med mašo kar na oltarju in mnogi verniki niso vedeli, katero vino je blagoslovljeno in katero posvečeno, smo prenesli blagoslov poročnega oziroma »šentjanževega vina« na konec maše, in sicer po prošnji po obhajilu. Sicer pa velja za vsako mašo, da se ob morebitnih simbolnih darovih, ki jih prinesemo na oltar, le-ti odložijo pred oltar ali pa na za to posebej pripravljen prostor.

Ker je v mnogih slovenskih župnijah že dolgo v navadi blagoslov poročne sveče, smo ga vključili v darovanjski obred, vendar ga Kongregacija za

¹⁷ Franc Ušeničnik je zapisal, da je navada ovijanja rok s stolo že v oglejskem obredniku iz leta 1495 (prim. F. Ušeničnik, *Obrednik oglejske Cerkve v ljubljanski škofiji*, v: *BV* 4 (1924), 20-21).

¹⁸ Italijanska izdaja obrednika prinaša tudi novo molitev, ki ob razlagi prstana v luči zvestobe poudarja blagoslov in posvetitev ljubezni novoporočencev (prim. *Rito del Matrimonio*, n. d., št. 76, 46).

¹⁹ V primeru, da gre za poroko z nekrščenim ali nekrščeno, se le te izpustijo, kot predvideva obred v četrtem poglavju obrednika.

²⁰ Dodatek »V imenu Očeta in Sina in Svetega Duha« se nahaja v vseh obredih. Edino pri obredu poroke katoličana z nekrščenim ali s katehumenom ima pred omenjenimi besedami kratko opozorilo »Če je kristjan, lahko doda«.

bogoslužje in disciplino zakramentov ni odobrila, ampak naročila, da naj se tudi ta blagoslov opravi po prošnji po obhajilu.

Novi obrednik prinaša spomin ženina in neveste ne le za prvo evharistično molitev, kot je bilo v dosedanjem obredniku, ampak tudi za drugo in tretjo, kar se nahaja že v slovenski izdaji Rimskega misala.²² Ta vključitev je izrednega pomena, da novoporočenca bolje začutita, da se obhaja ta daritev predvsem za njiju in z njima. To ni katerakoli maša, ampak njuna poročna maša.

Četudi bi bilo zaradi celovitosti poročnega obreda bolje, da bi poročni blagoslov sledil izročitvi prstanov, smo ga ohranili na ustaljenem mestu, po molitvi očenaša. K postavitvi poročnega blagoslova med mašo po očenašu je narekovala razlaga Cerkve, s katero je želela poudariti povezanost zakramenta svetega zakona z evharistijo, saj je evharistija »vir in hkrati vrhunec« vseh liturgičnih obhajanj (prim. B 10). Ker gre za častljivo molitev, v kateri kličemo Božji blagoslov nad nevesto in ženina, predvidi novi obrednik kot osnovno varianto, da jo duhovnik poje.²³ Pri tem naj se obrne k novoporočencema, ki naj stopita bliže k oltarju, ali, če je bolj primerno, ostaneta na svojem mestu in poklekmeta.

Blagoslovne molitve novoporočencev so v novem obredu obogatene s prošnjo k Svetemu Duhu, ki daje celotni blagoslovni molitvi posvetilni značaj. Ti epikletični deli molitve so: »Pošlji jima milost Svetega Duha. S tvojo ljubeznijo, ki je razlita v njunih srcih, naj si ostaneta zvesta v zakonski zvezi« (prim. št. 74 in 105); »Moč tvojega Svetega Duha naj razžari njuna srca« (št. 172); »Prosimo te, blagoslovi ta dva novoporočenca I. in I. ter vlij v njuni srca moč Svetega Duha« (št. 242).

Ob ustaljenih treh blagoslovnih molitvah novoporočencev, ki se nahajajo sedaj pod št. 74, 105, 242, 244, imamo v novem obredniku še dve za primer, ko je voditelj bogoslužja laik (prim. št. 140 in 173). Ker je blagoslov novoporočencev slovesna molitev, ki naj bi jo duhovnik vedno pel, je v novem obredniku najprej s koralnim napevom in šele nato brez napeva. Toda v

²¹ Latinski izvornik prinaša nove prošnje vernikov v dodatku pod št. 251 in 252, h katerim smo dodali še druge oblike iz dosedanjega obrednika (prim. novi obrednik št. 253-258). To je privedlo do tega, da se v slovenski izdaji številke posameznih delov obrednika po številki 253 ne ujemajo več s številkami rimskega izvornika. Iz praktičnih razlogov se nam je zdelo koristno posnemati prejšnji obrednik in vstaviti vsaj eno obliko prošenj v št. 69 in 103.

²² Prim. novi poročni obrednik št. 237-239; *Rimski misal*, Ljubljana 1992, 398. 407. 412.

²³ Da je poročni blagoslov izrednega pomena, nam razodevajo že svetopisemske besede: »Gospod je rekel Abram: 'Pojdi iz svoje dežele, iz svoje rodbine in iz hiše svojega očeta v deželo, ki ti jo bom pokazal. Iz tebe bom naredil velik narod, blagoslovil te bom in naredil tvoje ime veliko, da bo v blagoslov. Blagoslovil bom tiste, ki te bodo blagoslovljali, in prekel tiste, ki te bodo preklinjali, in v tebi bodo blagoslovljeni vsi rodovi zemlje'« (1 Mz 12, 1-3). Iz tega sledi, da blagoslov prinaša rodovitnost, ki je tudi eden od glavnih namenov svetega zakona.

slovenski izdaji smo besedilo blagoslova novoporočencev, opremljeno z gregorijanskim napevom, zaradi nepredvidenih okoliščin vstavili šele v dodatek, na koncu obrednika, kar pa ne sme duhovnikov odvrniti od želje Cerkve, da bi to molitev duhovnik vselej pel.

V novem obredniku je navodilo po blagoslovu novoporočencev jasnejše od prejšnjega obrednika, saj pove, da se izpusti molitev »Gospod Jezus Kristus«, in se takoj moli »Gospodov mir bodi vedno z vami«.

Za razliko od prejšnjega navodila, ki predvidi obhajilo pod obema podobama le za novoporočenca, je v novem obredniku rečeno, da lahko prejmejo obhajilo pod obema podobama tudi starši, priči, sorodniki in prijatelji (prim. št. 75).

Sledi blagoslov poročne sveče. Obred je dan na izbiro. Sveča ima v bogoslužju globok pomen, saj predstavlja Kristusa, ki je rekel: »Jaz sem luč sveta!« Z zakramentom svetega zakona se krščanska zakonca na poseben način združita s Kristusom in postaneta eno. V znamenje te povezanosti in skupnega darovanja v ljubezni lahko novoporočenca po »prošnji po obhajilu« prineseta na oltar poročno svečo. Potem ko jo duhovnik blagoslovi, jo novoporočenca prižgeta ob velikonočni sveči ali oltarnih svečah in postavita na oltar. Po maši jo vzameta s seboj na dom (prim. št. 76, 106).

Blagoslovu poročne sveče lahko sledi blagoslov poročnega oziroma »šentjanževega vina«, kot ga poznamo že dolga stoletja. Izvira iz prastarega izročila Cerkve, ki ga opisuje že rimski *Ordines* iz srednjega veka. Kristjane je namreč skupno zakonsko življenje obvezovalo, da morata mož in žena jesti skupaj pri isti mizi. To je Cerkev želela poudariti tudi v poročnem obredu. Zato je po poročnem obredu duhovnik blagoslovil kruh in vino ter ga izročil novoporočencema, da sta ga v Gospodovem imenu skupaj zaužila. Od 17. stoletja naprej pa se je ohranil v nemških deželah in v deželah Avstro-Ogrske samo še običaj blagoslova vina, ki je zaradi evangeljskega odlomka iz Janezovega evangelija dobilo ime »šentjanževo vino«.²⁴

Prav je, da duhovnik razloži pomen tega blagoslova v duhu blagoslovne molitve, ki med drugim pravi, »da bodo verni svatje, ki ga bodo pili, prejeli dušno in telesno zdravje in brez konca slavili tebe, delivca vseh milosti.« Ko po maši nazdravimo novoporočencema, jima s tem zaželimo veselje in srečo, hkrati pa pokažemo, da smo ena družina, ki skupaj obhaja in se skupaj veseli.

Po sklepnem blagoslovu novoporočencev in vseh navzočih obrednik svetuje pesem in opozori na dolžnost podpisati zapisnik, kar se lahko stori

²⁴ Novoporočenca sta morala piti iz iste čaše ali kozarca. Ta običaj je duhovnik razložil z naslednjimi besedami: »Kakor pijeta iz ene čaše, tako naj poslej delita med seboj čašo radosti in čašo žalosti, srečo in nesrečo« (prim. F. Ušeničnik, *Katoliška liturgika*, Ljubljana 1945, 501-502). Tako je navada, da prinesejo v cerkev zaboj steklenic vina in plastične kozarce za vsakega svata, v nasprotju z omenjenim običajem in njegovim simbolnim sporočilom.

v zakristiji, pisarni ali vpričo ljudstva, vendar nikakor ne na oltarju.²⁵ Iz povedanega je razvidno, da je podpis poročnega zapisnika sicer pomembna stvar, vendar le z juridičnega vidika, ne pa z liturgičnega. Ob tem pa želi navodilo opozoriti duhovnike, da oltar ni pisarniška ali katerakoli miza, ampak miza evharistije in tako znamenje Kristusa, ki daruje, se daruje in se nam daje v duhovno hrano.

2.2 Poroka brez maše

V drugem poglavju obrednika se nahaja poročni obred brez maše oziroma »sine Missa«.²⁶ Omenjeni izraz smo ohranili tudi v slovenskem prevodu, vendar se mi zdi, da bi bilo z liturgičnega vidika boljše, če bi uporabili izraz »obhajanje poroke z besednim bogoslužjem«, kot so to storili Italijani.²⁷ Druga posebnost glede izrazoslovja pa je, da obred ne uporablja izraza »sacerdos« oziroma duhovnik, ampak »minister« oziroma voditelj bogoslužja, ki vključuje tako duhovnika kot diakona, ki sta služabnika Cerkve.

Podobno kot v poročnem obredu z mašo smo tudi tukaj vstavili slovenske prilagoditve, kot so: uvodni pozdrav zaročencev pri cerkvenih vratih; besede, ki spremljajo znamenje križa in pozdravni vzklik »Milost našega Gospoda ...«; obred spomina svetega krsta; litanije svetnikov; krettno ovijanja sklenjenih rok s stolo; blagoslov in prižiganje poročne sveče ter blagoslov poročnega oziroma »šentjanževga vina«. Se pa obred poroke brez maše razlikuje od obreda poroke med mašo z naslednjimi posebnostmi: da prinaša pred besednim bogoslužjem »oratio«, podobno mašni glavni prošnji; drugačen uvod v blagoslovno molitev novoporočencev ter obhajilni obred s sklepno molitvijo.

2.3 Poroka vpričo laika

Gre za povsem novo poglavje, ki je bilo sestavljeno na podlagi določila Zakonika cerkvenega prava, ki pravi, da »lahko krajevni škof, kjer ni duhovnikov ne diakonov, na priporočilo škofovske konference in ko dobi dovoljenje svetega sedeža, pooblasti za prisostvovanje poroki tudi laike« (kan. 1112). Ker omenjeni kanon predvideva povsem drugačne pastoralne razmere, kot so v Sloveniji in ga zato ne bomo uporabljali, smo ga vendarle vključili v obrednik, ne da bi mu dodali slovenske sestavine poročnega obreda.

²⁵ Prim. novi poročni obrednik št. 78, 117, 151, 178.

²⁶ Poroka brez maše je le, kadar jo zahtevajo posebne pastoralne okoliščine. Je pa poroka brez maše obvezna, ko jo obhajata katoličan in nekatoliški kristjan. V tem primeru lahko izda dovoljenje za poroko z mašo le krajevni ordinarij (prim. *Predhodna navodila* št. 36).

²⁷ Prim. *Rito del Matrimonio nella celebrazione della Parola*, v: *Rito del Matrimonio*, n. d., 63-91. Tudi Hrvati so se dobesedno držali latinskega izvornika in prevedli *Red slavljenja ženidbe bez mise*, v: *Red slavljenja ženidbe*, Zagreb 1997, 37-53.

Besedila in navodila upoštevajo poseben položaj laika in mu natančno določajo mesto, kretnje in besedila. Ob tem je rečeno, da mora imeti laik od škofa pooblastilo, da sme opraviti službo voditelja poročnega obreda (št. 119). To isto ponovi sam voditelj v uvodu v poročni obred, ko pravi: »Draga zaročenca, prišla sta v cerkev, da bo Gospod Bog s svetim pečatom potrdil vajino voljo skleniti zakon vpričo mene, ki me je škof za to pooblastil ...« (št. 127).

Ni predviden slovesni sprejem novoporočencev pri cerkvenih vratih. Vse se opravi v cerkvi. Namesto homilije lahko voditelj pove spodbudne besede ali bere homilijo, ki jo je odobril ali določil škof ali župnik (št. 125).

Za razliko od ostalih obredov vidimo tukaj dodatne uvodne besede pred postavljanjem vprašanj o svobodnosti, zvestobi, sprejetju in vzgoji otrok: »I. in I., Božja beseda nam je razodela skrivnost svetega zakona in vzvišenost zakonske ljubezni. Vpričo Cerkve sedaj izrazite svoj namen« (št. 128).

Pri blagoslovu prstanov voditelj laik ne naredi znamenja križa, lahko pa pokropi prstana z blagoslovljeno vodo (št. 134). Nova sta tudi uvod v Očenaš (št. 138) in blagoslov novoporočencev (št. 140), ki je v obliki prošnje in klicanja Svetega Duha nad vodo ter odgovora Hvaljen bodi Bog, kot se nahaja pri krstu otrok.²⁸ Predvideno je obhajilo in tako celotni obhajilni obred (št. 141-148). Nato voditelj laik moli prošnjo po obhajilu in se na koncu prekriža z besedami: »Bog naj nas napolni z veseljem in upanjem v verovanju. Kristusov mir naj kraljuje v naših srcih. Sveti Duh naj nas obdari s svojimi darovi« (št. 150 in 176).

2.4 Poroka katoličana z nekrščenim ali s katehumenom

Poroko katoličana z nekrščenim ali s katehumenom lahko obhajamo samo po posebnem dovoljenju ordinarija. Četudi gre za posebno sveto dejanje, ne moremo govoriti o zakramentu, saj je zakrament svetega zakona le med krščenimi.²⁹ Zato se tudi obred nekoliko razlikuje od drugih.³⁰

Iz praktičnih razlogov tudi temu obredu nismo dodali »slovenskega poročnega proprija«, kar pa ne pomeni, da voditelj bogoslužja ne sme vključiti posameznih slovenskih posebnosti. Gre za podoben obred, ki ga ima-

²⁸ Prim. *Rimski obrednik. Sveti krst. Krščevanje otrok*, Ljubljana 1970, št. 223, 93-95.

²⁹ Prim. Janez Pavel II., ap. pismo *Familiaris consortio*, 13.

³⁰ Dogmatična konstitucija o Cerkvi jasno opredeli omenjene subjekte, ko pravi: »V družbo Cerkve se popolnoma včlenijo tisti, ki, obdarjeni s Svetim Duhom, sprejemajo v celoti njeno ureditev in vsa odrešensko-zveličavna sredstva, katera so v njej postavljena, in se v isti vidni organizaciji z vezmi veroizpovedi, zakramentov in cerkvenega vodstva ter občestva povezujejo s Kristusom, ki Cerkev vodi po papežu in škofih ... Katehumene, ki po nagibanju Svetega Duha z jasno izraženo voljo želijo, da bi bili včlenjeni v Cerkev, ta želja sama povezuje s Cerkvijo; in že jih mati Cerkev kot svoje objema z ljubeznijo in skrbnostjo« (C 14). Nekrščen pa je tisti, ki ni član Cerkve in se nahaja v stanju nevernika (prim. ZCP kan. 96; 204).

mo že v prejšnjem obredniku v tretjem poglavju. Voditelj obreda je lahko duhovnik ali diakon, če pa je laik, mora upoštevati določene prilagoditve. Posebej je upoštevan posebni položaj katehumenov, kar je razvidno že iz samega naslova obreda *Ordo celebrandi Matrimonium inter partem catholicam et partem catechumenam vel non christianam*.³¹

Pozdravne besede ob sprejemu novoporočencev izražajo krščansko vero, hkrati pa izražajo spoštovanje do neverujočih, saj pravijo: »Za verujoče je Bog studenec ljubezni in zvestobe ...« (št. 154). Če okoliščine svetujejo, se lahko izpusti blagoslov in izročitev prstanov. Pri izročitvi prstanov se dodajo, v primeru, da gre za krščene, besede »V imenu Očeta in ...« drugače se te besede izpustijo (št. 167). V uvodu v Očenaš so povabljeni k molitvi samotisti, ki verujejo, ne da bi žalili nekristjane, saj pravi: »Boga Očeta ... naj tisti, ki smo kristjani, prosimo ...« (št.170). Predvideni sta dve obliki blagoslovne molitve novoporočencev, tako da jo lahko moli duhovnik (št. 172) ali laik (št. 173). Dana je tudi možnost, da se blagoslov novoporočencev povsem izpusti (št. 174). V takšnem primeru lahko voditelj moli preprosto sklepno molitev, ki je vzeta iz *Veronskega zakramentarija*.³² Za sklepni blagoslov sta spet predvideni dve besedili: blagoslovna molitev, če je voditelj duhovnik, in molitev v obliki prošnje, če je voditelj laik (št. 175-176).

3. Razna besedila za poroko in poročno mašo

Peto poglavje obrednika z naslovom *Razna besedila za poroko in poročno mašo* prinaša biblična in evhološka mašna besedila na izbiro. Najprej je 44 svetopisemskih odlomkov, nato sledi še šest glavnih mašnih prošenj, od katerih sta dve novi (št. 223-228), dve blagoslovni molitvi prstanov (št. 229-230), tri prošnje nad darovi (št. 231-233), trije hvalospevi (234-236), trije odlomki spomina novoporočencev v prvih treh evharističnih molitvah, dve blagoslovni molitvi novoporočencev (št. 240-244), tri prošnje po obhajilu (št. 245-247) in tri oblike sklepnega blagoslova (št. 248-250).

Vsa ta besedila »na izbiro« omogočajo duhovniku, da po svoji presoji in v luči danih okoliščin izbere najprimernejša, hkrati pa ga opozarjajo, da se je treba na vsako obhajanje predhodno dobro pripraviti.

³¹ Po naročilu Kongregacije za bogoslužje in disciplino zakramentov smo v navodilu v št. 152 izpustili prevod besed »... sive duo catechumeni inter se, sive catechumenus cum parte non christiana ...« (prim. Congregatio de Culto Divino et Disciplina Sacramentorum, Prot. N. 2462/03/L z dne 5. novembra 2004, naslovljeno na predsednika Slovenske škofovske konference mons. Franca Krambergerja). V istem dopisu nam je bilo naročeno, da se obred blagoslova poročne sveče in prižiganje le-te prenese iz predvidenega mesta pri darovanju na mesto po prošnji po obhajilu.

³² Prim. L. C. Mohlberg, *Sacramentarium Veronense*, Roma 1978, št. 1109, 140.

4. Dodatki v poročnem obredniku

Novi poročni obrednik prinaša, za razliko od prejšnjega, še dodatek, v katerem so: a) dve novi obliki prošenj vernikov za vse potrebe (št. 251-252), katerim smo dodali še šest oblik prošenj iz prejšnjega obrednika;³³ b) obred blagoslova zaročencev (št. 259-277); c) obred blagoslova zakoncev med mašo ob obletnici poroke (278-291) in č) blagoslov novoporočencev z gregorijanskim napevom (št. 292).

4.1 Blagoslov zaročencev - zaroka

Cerkev je že v prvih stoletjih krščanstva sprejela rimske poročne obrede, katerih prvi del je bila zaroka. Navadno so jo obhajali v družinskem krogu. Sestavljena je bila iz treh delov: izročitve prstana in dogovorjene dote nevesti ter poljuba.³⁴

Blagoslov zaročencev se nahaja že v knjigi Blagoslovi.³⁵ Ker pa po svoji naravi spada k poročnim slavljem, so ga z novo izdajo poročnega obrednika vključili tudi v poročni obrednik.

Praksa obhajanja obreda zaroke je zelo različna, od tega, da si bodoča zaročenca le v ozkem krogu ljudi ali celo sama obljubita rast v medsebojnem spoštovanju na svoji poti ter prosita zanjo Božjega spremstva, do obhajanja zaroke skupaj z obema družinama ... Namen zaroke je nakazan že v predgovoru voditelja, ko omenjeni prosi Boga, naj zaročenca blagoslovi, da »ob prošnjah vernih dozorita za sklenitev svetega zakona«. Ker je »zaroka med kristjani za obe družini poseben dogodek«, naj se obhaja s posebnim obredom in s skupno molitvijo za Božji blagoslov.³⁶ Če je navzoč duhovnik ali diakon, je primerno, da on vodi obred, drugače naj ga vodi eden od staršev. V obredniku so jasno nakazana besedila za primer, ko obred vodi duhovnik ali diakon in drugačna, ko ga vodi laik. Prav tako so označena znamenja in kretnje, ki pripadajo duhovniku in diakonu, ter druga, ki pripadajo laiku. Posebnost glede na voditelja bogoslužja je zaznamovana tudi v blagoslovni molitvi zaročencev, ki jo lahko opravi laik, duhovnik oziroma diakon ali eden od staršev.

³³ Prim. *Sveti zakon. Poroka*, Ljubljana 1970, 56-61 in so v novem poročnem obredniku pod št. 253-258.

³⁴ V evhologiju vzhodne Cerkve je pglavitni obred pri zaroki izročitev prstanov. Duhovnik izroči ženinu zlat prstan in nato nevesti srebrn prstan. S tem da dobi ženin zlat in nevesta srebrn prstan, so želeli poudariti prednost, ki jo ima mož nad ženo (prim. F. Ušeničnik, *n. d.*, 502).

³⁵ Prim. *Blagoslovi*, Ljubljana 1989, 145-151. Iz praktičnih in vsebinskih razlogov smo iz obreda iz knjige *Blagoslovi* prenesli nekatera besedila, kot so: uvodni nagovor voditelja bogoslužja, prošnje vernikov, ki so prilagojene, molitev, ki jo lahko namesto prošenj molita zaročenca, blagoslovno molitev prstanov ter sklepne blagoslovne molitve.

³⁶ Prim. *Predhodna navodila Poročnega obrednika*, Ljubljana 2005, št. 259, 115.

Navodila še posebej poudarjajo, da naj se vsi navzoči jasno zavedajo, da ne gre za poročni obred. Tudi v nagovoru naj voditelj svetopisemsko besedilo razloži tako, da zaročenca dojameta smisel obljube in jo lahko pravilno razlikujeta od zakramenta svetega zakona. Njegova naloga pa je tudi ta, da razloži smisel opravila in razliko med zaroko in poroko. Četudi besedila in navodila posebej izpostavijo pomen občestva, ki prosi za zaročenca, je prav v teh navodilih posebej poudarjeno, da se obred nikoli ne sme obhajati skupaj z mašo, s čimer se znova poudari drugačnost zaročnega in poročnega obreda oziroma drugačnost zakramentalna od zakramenta.

S tem, da je obred zaroke dodan v Poročni obrednik, je čutiti, da želi Cerkev znova spodbuditi kristjane, naj skupno pot priprave na zakon doživljajo kot čas spoznavanja in prizadevanja za krščanske vrednote. Poroka je pomemben dogodek v življenju, je temelj in izhodišče družinskega življenja. K njegovemu ovrednotenju v času priprave na obhajanje zakramenta svetega zakona pa nam lahko pomaga tudi obhajanje zaroke, ki ni le prošnja za blagoslov, ampak odločitev za poglobljeno pripravo na obhajanje zakramenta svetega zakona. Če še ni navade obhajati zaroko, bi bilo dobro, da bi jo duhovniki vključili v neposredno pripravo na poroko. Ker zaročni prstani niso obvezni, bo toliko lažje zaročencema razumeti, da zaroka ni le znamenje zunanje pripadnosti zaročencev drug drugemu, ampak potrditev volje, da se bosta zaročenca z odgovornostjo pripravila na zakrament svetega zakona in ustanovitve lastne družine.

Vsekakor je zaročni blagoslov pomembno dejanje na poti do zakramenta svetega zakona. Zanj lahko prosita, ko sta fant in dekle sama pri sebi razločila, da je poroka njuna življenjska pot in ko sta po obdobju preverjanja spoznala, da želita drug z drugim hoditi po poti skupnega življenja. Ta čas je ugoden za razvoj vere v njiju, saj fant in dekle, ki se ljubita, izkustveno doživljata bistvo ljubezenskega odnosa, katerega pravzor je odnos do Boga. Z obljubo spoštovanja in skupne rasti je zaroka naravnana na razmišljanje o zakramentu svetega zakona. Zato ne sme biti razumljena zgolj kot naznanilo skorajšnje poroke, ampak tudi kot zahvala za Božjo previdnost, ki je zaročenca pripeljala skupaj in kot prošnja za Božji blagoslov na nadaljnji poti.

4.2 Obred blagoslova zakoncev med mašo ob obletnici poroke

Kakor je potrebna dobra priprava na poroko in nato slovesno obhajanje poroke, tako je tudi hvalevredno, da se skupaj z zakonci ob obletnicah poroke slovesno zahvalimo Bogu za vse darove, ki so jih bili deležni zakonci in njihove družine, in prosimo Boga, naj jim bo še naprej naklonjen. Zakonce lahko blagoslovimo med mašo ali izven nje kot pri samostojnem bogoslužnem opravilu. Obred opravi duhovnik.

Obred, ki ga prinaša nova izdaja poročnega obrednika, smo obogatili z nekaterimi molitvenimi obrazci in s prošnjami vernikov, ki so vzete iz knjige *Blagoslovi*.³⁷ Sestavljen je iz obnove obljube, ki jo vsak posebej izreče, nato pa se skupaj zahvalita Bogu, da jima je stal ob strani tako v težkih kot prijetnih dnevih zakonskega življenja in prosita za milost medsebojne ljubezni tudi za naprej. To obljubo duhovnik potrdi s posebno molitvijo. Lahko sledi blagoslov novih prstanov ter prošnje vernikov, medtem ko je po Očenašu blagoslovna molitev jubilentov, podobna poročnemu blagoslovu. Po prošnji po obhajilu lahko duhovnik blagoslovi tudi »šentjanževo vino« in jima po maši nazdravi.

5. Glasbene sestavine poročnega slavlja³⁸

Obhajanje cerkvene poroke tvori za večino župnijskih občestev enega izmed »zahtevnejših« liturgičnih obhajanj, in sicer zaradi različne sestave občestva, različnega sodelovanja vernikov, motivov, s katerimi se odločijo za krščanski obred in družbenih okoliščin. Pesem in glasba tvorita čudovito podlago in kras obhajanja. Je pa nevarno, da iz poroke, še posebej pesem solistov in instrumentalna glasba, naredita »spektakel«. Da se temu izognemo, je treba upoštevati najprej to, da je cerkvena pesem integralni del slovesnega bogoslužja. To pomeni, da ni preprosto okras ali dodatek za večjo slovesnost in sijaj. Pesem mora biti v sozvočju z besedo, znamenji in trenutki tišine. Bogoslužna pesem, naj bo še tako preprosta, povzdiguje s svojim napevom in glasbo skrivnost, ki se obhaja. Le takšna pesem more spreminjati srca; spodbuja k povezanosti občestva in omogoča dejavno sodelovanje pri bogoslužju. Pesem, ki je integralni del bogoslužja, deluje na dva načina: kot umetnost in kot liturgično dejanje. Njen cilj je »Božja slava in posvečevanje ljudi«. Zato lahko govorimo bolj kot o pomembnosti o potrebnosti cerkvene pesmi v poročnem slavlju.

Upoštevati je treba tudi, da mora biti vsaka pesem ali glasba integrirana v obred. V poročni obred ni dovoljeno vključevati katerekoli pesmi, ampak le tisto, ki omogoča globlje razumevanje obreda, krepi vero in omogoča »zavestno, pobožno in dejavno sodelovanje vseh navzočih« (B 48). Zato mora biti pesem harmonično vključena v bogoslužni obred. To predpostavlja s strani glasbenikov in novoporočencev določeno poznavanje obreda in njegovega pomena ter s strani duhovnikov dolžnost, da skupaj z organistom izberejo pevske sestavine obreda. Kako naj organisti poznajo vse možnosti, ki so v skladu z obredom, če jim duhovnik ne razloži obreda? Pesem in glasba sta del celote. Napak bi bilo, če bi to vlogo zaupali zgolj glasbenikom,

³⁷ Prim. *Blagoslov zakoncev*, v: *Rimski obrednik. Blagoslovi*, Ljubljana 1989, 137-145.

³⁸ Prim. M. Baldacci, *Cantare il rito del matrimonio*, v: *Rivista pastorale liturgica*, št. 247 (2004), 65-68.

kot da gre za manj pomembno stvar, to je zgolj za okras in za tipično tehnično stvar. Pesem in glasba sta del obreda. Ne bi bilo prav, da bi bogoslužje in glasbeni deli šli vzporedno vsak svojo pot. Bolj kot peti in igrati med poročnim obredom je treba peti in igrati poročni obred in to na tak način, da bodo v ospredju tiste pesmi, ki so lastne obredu. To so vstopna pesem, slava (če je predvidena), psalm, aleluja, vzkliki, litanije svetnikov, vzkliki med evharistično molitvijo (svet, skrivnost vere, amen), Jagnje Božje in pesem med obhajilom. Vsako uvajanje posvetnih pesmi v poročni obred bi pomenilo spreminjanje bogoslužja v šege in navade.

6. Predvideni glasbeni deli poročnega obreda med mašo

a) Vstopna pesem (št. 46, 50). Vstopna pesem spremlja zaročenca in duhovnika s strežniki od cerkvenih vhodnih vrat do oltarja. Takšen slovesen sprejem in procesija do oltarja nam govorita, da smo občestvo romarjev, ki stopa k »Božjemu oltarju, k Bogu veselja moje radosti« (Ps 43 /42/ ,4). V primeru pa, ko duhovnik iz tehtnih razlogov opusti slovesni sprejem, se pesem poje med prihajanjem duhovnika iz zakristije do oltarja. Ker gre za pesem in ne preludij, bi bilo prav, da bi dajali prednost pesmi, še posebej, ko gre za poroko z mašo. Njen namen je ustvariti ozračje molitve, uvesti v skrivnost poročnega slavlja in vključiti vse občestvo v dejavno sodelovanje.

b) Slava (št. 54). Slava je že po tisočletni tradiciji znamenje posebno slovesnega bogoslužja in kot taka vedno navzoča ob praznikih. Zato jo lahko vključimo tudi v poročno bogoslužje izven adventnega in postnega časa. Je prastara in častitljiva hvalnica, s katero Cerkev, zbrana v Svetem Duhu, slavi in prosi Boga Očeta in Jagnje. Ker gre za angelski spev in hvalospjev Sveti Trojici, besedila ne smemo nadomestiti z drugim.

c) Spev z odpevom. V Predhodnih navodilih obrednika je rečeno: »Upoštevati je treba pomen psalmov z odpevom med besednim bogoslužjem.«³⁹ S tem navodilom daje tudi poročni obrednik velik simbolni in glasbeni pomen psalmistu, ki opravlja pomembno liturgično službo v poročnem slavlju. Ker so psalmi navdihnjena Božja beseda, jih tudi pri poročnem bogoslužju, naj bo z mašo ali brez nje, ni dovoljeno zamenjati z nesvetopisemskim besedilom ali opustiti.⁴⁰

č) Litanije svetnikov. Navodilo pravi: »Če se zdi primerno, so lahko po vprašanjih pred privolitvijo litanije svetnikov« (št. 60 a). Ker so že po svoji naravi pesem, jih lahko pojemo tudi v poročnem bogoslužju, podobno kot to storimo pri posvetitvah ali krstnem bogoslužju velikonočne vigilije.

³⁹ Prim. *Predhodna navodila* št. 30 v: *Sveti zakon. Poročni obred*, Ljubljana 2005, 13.

⁴⁰ Prim. S. Krajnc, *Vloga psalma in služba psalmista v bogoslužju*, v: J. Nežič (ur.), *Sodelavci pri bogoslužju*, Ljubljana 2003, 38-45.

d) Hvalna pesem po izročitvi prstanov. Namesto darovanjske pesmi je zaradi možnosti, da novoporočenca prineseta na oltar kruh in vino, bolj primerna sveta tihota. Kljub temu pa novi obred svetuje, da naj po izročitvi prstanov »vse občestvo zapoje primerno hvalno pesem« (št. 68). Poudarek je na hvalni pesmi, to je pesmi, ki povečuje skrivnost podeljenega zakramenta. Nato pa je rečeno, »da naj vse občestvo poje«, kar pomeni, da je tu manj primerno, da poje solist Ave Marijo. Gotovo bo to navodilo nov izziv za skladatelje, da pripravijo ustrezne »hvalne pesmi«, ki bodo opevale dar zakramenta svetega zakona.

e) Evharistično bogoslužje. Tu se je treba držati ustaljenih liturgičnih navodil. Pevske sestavine so predvsem: pesem »svet«, odgovor vzkliku »Skrivnost vere«, vzklik »amen«, s katerim pritrdimo evharistični molitvi, ter Očenaš.

f) Blagoslov novoporočencev. Blagoslov novoporočencev je po prastari navadi po Očenašu. Latinski novi obrednik prinaša v vsakem obredu poročni blagoslov z notnim zapisom, s čimer želi Cerkev poudariti, da je osnovna oblika te molitve pesem in ne recitirana molitev. Na žalost se za razliko od izvirnika v slovenski izdaji nahaja šele v dodatku IV.

g) Obhajilna pesem. Četudi je poročno bogoslužje nekaj posebnega, mora biti obhajilna pesem vedno evharistične vsebine in ne katerekoli. Pesem mora opevati skrivnost trenutnega liturgičnega obhajanja. Ne moremo deliti obhajila in hkrati s pesmijo uvajati v ta evharistični trenutek neke nove teme, sprejemati Kristusa in istočasno čestitati novoporočencema ali jima želeli zdravja in razumevanja. Pesem mora biti v službi bogoslužja!

h) Sklepna pesem. Že zgoraj smo omenili, da pesem »Ave Maria« ni vezana na evharistično bogoslužje. Rimski obred svete maše ne predvideva sklepne pesmi, ki bi bila sestavni del bogoslužja. Zato je lahko po bogoslužju katerakoli sveta pesem. To je lahko vsaka Marijina pesem ali kakšna druga, ki ni vezana na bogoslužje. Tu lahko najdejo svoj prostor Ave Marija (Schubert, Gounod ...), Marija skoz' življenje in druge. Lahko pa je na koncu tudi kakšen preludij ali druga glasba, še posebej če sledi bogoslužju nazdravljanje novoporočencem z blagoslovljenim »šentjanževim vinom« in podpisovanje poročnih listin na posebni mizici, za to pripravljene v prezbitariju.

Skratka, »pesmi naj bodo primerne poročnemu obredu in naj izražajo vero Cerkve.«⁴¹ Zato se je treba izogibati vključevanju posvetne glasbe v poročno slavlje. Prav tako ni dovoljeno, da med evharistično molitvijo ali pri samem poročnem obredu organist spremlja bogoslužje s poltim preludijem, še manj pa, da mora občestvo namesto pesmi poslušati posneto glasbo. Vsekakor pa se nam novi poročni obrednik predstavlja kot nova spodbuda skladateljem, da pripravijo primerne pesmi, ki bodo tako z

⁴¹ Prim. *Predhodna navodila št. 30 v: Sveti zakon. Poročni obred*, Ljubljana 2005, 13.

liturgičnega kot z glasbenega vidika primerne poročnemu bogoslužju in ne poročnemu veseljačenju.

Sklep

Namen novih obrednih sestavin poročnega obrednika je v tem, da spodbudijo tako novoporočence kot voditelja bogoslužja in zbrano občestvo h globljemu duhovnemu razumevanju zakramenta in dolžnosti, ki izhajajo iz njega. Osrednja tema obreda je posvečenje novoporočencev v blagor zakoncev in skupnosti.

Novoporočenca prevzemata nase dolžnost zvestobe, rodovitnosti, svetosti in pričevanja. Kakor občestvo kot tako predstavlja Kristusa na zemlji, tako predstavlja sveti zakon Kristusovo dogajanje med ljudmi. Krščanski zakon postane oznanjevanje Kristusove ljubezni do ljudi: v medsebojni ljubezni zakoncev, v njunem medsebojnem služenju in žrtvah, v njunem prenašanju in odpuščanju, v njuni zvestobi do smrti in podobno.

Bog je veličino zakona, ki se manifestira v podarjanju ljubezni med sozakoncema in posredovanju človeškega življenja ter vzgajanju, sprejel v Kristusovo odrešenjsko delo in tako je zakon postal učinkovito znamenje tega odrešenja.⁴² Zatorej obhajanje poroke ni le pravno dejanje, ampak dogodek odrešenjske zgodovine. Da pa bi bila bolj vidna povezava med poročnim obredom in velikonočno skrivnostjo, je obhajanje zakramenta vključeno v evharistično slavlje, s katerim tvori najveličastnejšo obliko obhajanja poroke. Evharistična daritev namreč ponavzočuje zavezo ljubezni med Kristusom in Cerkvijo, ki je bila zapečaten s Kristusovo krvjo na križu. V tej daritvi nove in večne zaveze najdejo krščanski zakonci studenec, iz katerega izvira njihova zakonska zaveza in se v njem notranje oblikuje ter oživlja.⁴³

⁴² Prim. W. Kasper, *Za globlje umevanje krščanskega zakona*, Ljubljana 1987, 27.

⁴³ Prim. Janez Pavel II., ap. pismo *Familiaris consortio*, 16.